

CONTRIBUȚIA BATALIOANELOR FIXE REGIONALE „CLUJ“ ȘI „SOMEȘ“ LA LUPTELE DUSE PENTRU ELIBERAREA PĂRȚII DE NORD-VEST A TRANSILVANIEI

(23 august—octombrie 1944)

Revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă începută la 23 august 1944 și luptele duse pentru eliberarea completă a nord-vestului Transilvaniei, pentru înfrângerea Germaniei fasciste, au găsit adevărate deplină în rîndul maselor largi populare din țara noastră.

Lupta împotriva Germaniei naziste a conferit istoriei noastre bimilenare încă câteva exemple de dăruire, spirit de sacrificiu și eroism al miilor de muncitori și țărani de pe întreg teritoriul țării.

Ne vom referi în prezenta lucrare la lupta, abnegația și patriotismul muncitorilor forestieri, țăranilor, muncitorilor mineri și intelectualilor din comunele, satele, cătunele situate în apropierea orașului Cluj, care, în vara și toamna anului 1944, au luptat în cadrul Batalioanelor fixe regionale „Cluj” și „Someș” împotriva trupelor de ocupație horthyste și fasciste, pentru completă eliberare a părții de nord-vest a Transilvaniei.

La 23 august 1944, cele două batalioane făceau parte din grupul „Ardeal”, constituit încă din primele luni ale anului 1942, și care avea în subordine șapte batalioane de acest fel: „Cluj”, cu punctul de comandă la Petreștii de Jos, „Someș” la Beliș, „Arieș” la Abrud, „Bihor” la Cîmpeni, „Codru” la Beiuș, „Criș” la Buteni¹.

Inițiativa înființării unor unități formate din localnici necuprinși în lucrările de mobilizare a unităților operative aparține generalului Iosif Iacobici, fost șef al Marelui cartier general și al Marelui Stat Major pînă la data de 18 ianuarie 1942. În memoriul său întocmit în anul 1945, aflat la arhivele statului din București, el arăta în acest sens: „Am început cea pregătire militară a fortăreții noastre naturale din vestul țării... (generalul făcea referiri la Munții Apuseni și Podișul Transilvaniei — n.n.) prin crearea batalioanelor fixe, adică a unităților formate în punctele importante numai din populația locală mai vîrstnică, unități care — conchidea generalul — au și dat în anul 1944 pe timpul operațiilor, roadele scontate”².

Batalioanele fixe regionale „Cluj” și „Someș”, ca dealtfel toate batalioanele Grupului „Ardeal”, au fost destinate să completeze forțele de pe frontiera impusă țării noastre prin dictatul de la Viena din 30 august 1940, dictat prin care marile puteri fasciste au cedat Ungariei horthyste o parte din teritoriul național.

Cele două batalioane fixe regionale erau organizate la 23 august 1944 pe 3 companii, în componența fiecărei companii intrînd 4 plutoane din care

¹ În Moldova se găseau deasemeni trei batalioane fixe regionale: „Bucovina”, „Neamț” și „Vrancea”, care formau de la 31 decembrie 1941 Grupul „Moldova” (Arh. M. Ap. N., dos. nr. 442, fila 208).

² Arh. Statului București, dos. nr. 105281, vol. IV, fila 94.

2 de pușcași, unul de mitraliere cu 2 grupe, și unul de aruncătoare de mine calibru 50 mm cu 2 grupe. La companie se mai găsea o grupă compusă din 20—30 de oameni, după cum specificau instrucțiunile M.St.M., în măsură să execute acțiuni în spatele inamicului sau acțiuni de distrugere în zona ocupată de inamic³.

Atât companiile, cât și plutoanele erau denumite după numele comunei de unde proveneau marea majoritate a luptătorilor, fiecare pluton avînd de altfel corespondent o comună. Astfel companiile Batalionului fix regional „Cluj” se numeau „Vălișoara”, „Vîlcele”, „Buru”, iar cele ale Batalionului fix regional „Someș”: „Răcătau”, „Mănăstireni” și „Călățele”⁴. În ceea ce privește încadrarea subunităților cu ofițeri și subofițeri, la ambele batalioane, în afara comandanților acestora care erau ofițeri activi, toți ceilalți erau ofițeri și subofițeri de rezervă⁵.

Instrucția locuitorilor cuprinși în subunitățile celor două batalioane fixe regionale se executa pe plutoane, duminicile și în zilele considerate sărbători legale, conform unor programe care cuprindeau 2—3 ore de pregătire militară, punîndu-se accentul îndeosebi pe mînuirea armamentului din dotare și acțiunea grupei în principalele forme ale luptei — ofensiva și apărarea.

O mențiune care trebuie reținută este aceea că locuitorii comunelor respective încadrați în subunitățile fixe regionale erau considerați în zilele de pregătire militară ca fiind sub arme și ca atare considerați supuși legilor și regulamentelor militare în vigoare.

Încă dinaintea zilei de 23 august 1944, luptătorii Batalionului fix regional „Cluj” s-au instruit în ideea apărării unui aliniament cuprins între Cojocna și Gilău pentru a bara direcția Dealul Feleacului, Turda, iar cei ai Batalionului fix regional „Someș”, în ideea apărării aliniamentului Gilău, Damiș pentru a bara direcția Huedin, Beliș, Cîmpeni.

Acțiunile celor două batalioane fixe regionale care au luptat în împrejurimile orașului Cluj se înscriu în ansamblul acțiunilor desfășurate cu începere de la 23 august 1944 și pînă la mijlocul lunii octombrie 1944, de toate unitățile Grupului „Ardeal” și de restul unităților Armatei 1 române, pentru acoperirea și apărarea frontierei din nord-vestul țării⁶.

Conform Directivei M.St.M., dată în seara zilei de 23 august 1944, batalioanele fixe regionale „Cluj” și „Someș” au primit la orele 1,40 ordinul de mobilizare. În aproximativ 4—5 ore, respectiv pînă în zorii zilei de 24 august 1944, dispozițiile au ajuns la comandanții de companii și plutoane. Aceștia, la rîndul lor, au dat semnalele stabilite prin cod, unele dintre ele tradiționale, păstrate de secole, din vremea marii răscoale conduse de Horea, Cloșca și Crișan sau din timpul luptelor duse pentru apărarea

³ Arh. M. Ap. N., dos. nr. 442, filele 208—214.

⁴ Idem, dosarele nr. 208/2, filele 1—12 și 210/7, filele 1—9.

⁵ Cu privire la încadrare, Directiva M. St. M. nr. 58 000 din 1942 prevedea următoarele: „Comandanții de batalioane, 1—2 comandanți de companii, șefii birourilor de mobilizare și ofițerii cu armătura vor fi ofițeri activi, din cei care au fost pe front, cu stagiile necesare, putînd fi chiar invalizi cu un procent de invaliditate de maximum 20—30%. De asemenea, vor fi activi subofițerii cu administrația companiilor, subofițerii de la birourile mobilizării și subofițerii sanitari. Restul comandanților de companii și plutoane — preciza directiva — vor fi ofițeri de rezervă, de preferință de infanterie, din cei care au făcut războiul, domiciliați în zonele companiilor”. (Arh. M. Ap. N., dos. 442, fila 208).

⁶ Arh. M. St. M., dosarul nr. 119/1, fila 5.

Munților Apuseni de lăncierii tribunilor lui Avram Iancu, respectiv prin su-nete de clopot, de buciume, de tobe, de cornuri de vânătoare. În cel mai scurt timp efectivele subunităților fixe regionale s-au aflat sub arme.

Unul dintre locuitorii orașului Cluj — Todea Enea Ludovic — era în vara anului 1944 locotenent de rezervă, comandant de pluton de aruncătoare de mine, pluton constituit din muncitori mineri dintr-un sat de pe Valea Arieșului. Evocând lupta subunităților batalionului fix regional din care a făcut parte, spunea: „Goarna de luptă a răsunat în lungul și latul Munților Apuseni. Ecoul ei a răscolit inimile urmașilor lui Horea, Cloșca și Crișan, ai lui Avram Iancu, însetați de libertate și dreptate socială. Pentru totdeauna a rămas în amintirea noastră elanul cu care populația s-a ridicat la luptă împotriva cotropitorilor fasciști. Nici numărul mare al forțelor inamice, nici tancurile și tunurile lor, nimeni și nimic n-au putut clătina dragostea de patrie a muncitorilor, ceferiștilor și tăietorilor de pădure, a țăranilor, intelectualilor din această parte a țării, hotărârea lor nestrămutată de a apăra pînă la ultima picătură de sînge glia străbună, de a contribui la eliberarea patriei de sub jugul fascist”⁷.

Acum, cînd sărbătorim scurgerea a trei decenii și jumătate de la înfrîngerea Germaniei naziste, încercăm un sentiment de mîndrie patriotică, amintind ceea ce este consemnat în prima filă a jurnalului istoric al Batalionului fix regional „Cluj”: „24 august 1944. În conformitate cu ordinul M.St.M. nr. 78 50C, s-a făcut mobilizarea totală a batalionului și intrarea în dispozitiv conform planului de acțiune. Efectivul a fost prezent 100% din prima zi”⁸.

Conform situației de efective, întocmită de statul-major al batalionului, efectivele acestuia s-au ridicat la 22 ofițeri, 7 subofițeri (1 activ și 28 de rezervă) precum și 823 de soldați și gradați⁹. În dotarea batalionului se găseau 1 473 de arme, 1605 baionete, 150 pistoale, 12 mitraliere, 12 aruncătoare de mine calibru 50 mm, 63 puști mitraliere, 3 400 grenade ofensive și 1 700 grenade defensive¹⁰.

O situație asemănătoare sub aspectul încadrării și dotării a avut-o și Batalionul fix regional „Someș”.

Deoarece forțele horthysto-fasciste au trecut succesiv la ofensivă, batalioanele fixe regionale din Transilvania au fost angajate în luptă la date și în condiții diferite. Pentru acest motiv, vom aminti cronologic principalele acțiuni desfășurate mai întîi de Batalionul fix regional „Someș” și apoi de Batalionul fix regional „Cluj”.

După o perioadă de cîteva zile de acalmie, la 5 septembrie 1944 au intrat în luptă subunitățile Batalionului fix regional „Someș”. În zorii acestei zile un pluton maghiar sprijinit cu foc de arme automate și aruncătoare a reușit să se strecoare prin tufișurile de pe botul Dealului Gilău, atacînd pichetul de grăniceri Someșul Rece și plutonul fix regional Someșul Rece instalat pe

⁷ AIIP, 1964, nr. 5, p. 107.

⁸ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 119/1, fila 1.

⁹ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 210/2, fila 15.

¹⁰ Ibidem. (Muniția aflată asupra subunităților acestui batalion se ridica la: 282 242 cartușe de pușcă, 9 501 cartușe perforate, 166 320 de pușcă mitralieră, 15 900 cartușe de pușcă mitralieră perforante, 6 400 cartușe trasoare, 6 000 cartușe pistol, 781 612 cartușe de mitralieră etc.).

poziție pe Dealul Stolna. Inamicul a fost respins. Deși pierderile acestuia n-au fost prea mari, doi morți și mai mulți răniți, schimbul de focuri a continuat pînă la căderea serii¹¹.

În întreg sectorul apărut de Batalionul fix regional „Someș” s-a instalat pe poziție pînă în seara zilei de 5 septembrie 1944 Batalionul 22 vînători munte. Compania 1-a a acestui batalion a fost puternic atacată în noaptea de 5/6 septembrie de forțe inamice numeroase. Pentru respingerea inamicului și restabilirea situației, compania 3 fixă regională denumită Călățele a contra-atacat cu plutoanele comandate de sublocotenentii Foia și Peter. Referindu-se la elanul de luptă al militarilor, comandantul batalionului consemnează în registrul istoric un fapt deosebit. Sergentul Bara Ilie, originar din comuna Călata, și-a găsit soția rănită grav. După ce a ajutat-o să se evacueze din comună la aproximativ 4 kilometri mai la sud, sergentul s-a reîntors la subunitate, unde s-a comportat ca un brav¹². Pe timpul contraatacului compania 3 fixă regională a avut pierderi minime, 1 mort și 3 răniți, iar compania 1 din Batalionul 22 vînători munte, 5 morți și 5 răniți¹³.

La 6 septembrie, subunități inamice au atacat puternic pichetul de grăniceri Lunca Vișagului, silind grănicerii români să se retragă mai la sud aproximativ 300 metri, după ce 3 dintre militarii români au căzut eroic apărînd pichetul. În sprijinul grănicerilor a intervenit plutonul fix regional din Lunca Vișagului comandat de sergentul Tamaș. După un contraatac viguros dat de luptătorii acestei brave subunități constituite din muncitori forestieri, inamicul a fost respins, pichetul a fost recucerit, iar jumătate din comuna Lunca Vișagului a fost eliberată de sub ocupația horthystă¹⁴.

În seara zilei de 6 septembrie, pe o ploaie torențială, inamicul a atacat prin surprindere pichetele de grăniceri nr. 5 și 6, silindu-le să se retragă aproximativ 800 metri mai la sud. În zorii zilei următoare, militarii celor două pichete, în cooperare cu plutonul fix regional Călata, au contraatacat, reușind să recucerească pichetele și să restabilească situația¹⁵.

Timp de aproape o săptămînă, în sectorul Batalionului fix regional „Someș” a domnit o liniște relativă, subunitățile acestuia fiind nevoite să respingă unele incursiuni executate de inamic. Cu începere de la 14 septembrie 1944, acțiunile de luptă au reînceput cu și mai mare intensitate. În ziua de 14 septembrie, o subunitate inamică de tîria unei companii a fost prinsă într-o ambuscadă organizată la cotul drumului care mergea de la Gura Rîșniței spre Răcățau. Ținută sub foc de la ora 8 pînă la ora 15,00 de luptătorii companiei fixe regionale Răcățau, comandată de sublocotenentul (r) Drînda, subunitatea inamică a fost nevoită să se predea¹⁶.

O zi mai tîrziu, la 15 septembrie 1944, inamicul a atacat pichetele de grăniceri Pipiligele și Rîmeți. Respingîndu-le aproximativ 7 kilometri, inamicul a reușit să cadă în spatele pozițiilor apărute de plutonul fix regional Lunca Vișagului. Sergentul Tamaș, comandantul acestui pluton, în strînsă legătură cu șeful pichetului Lunca Vișagului, au hotărît să treacă

¹¹ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 208/2, fila 1.

¹² Idem, fila 5.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 208/2, fila 5.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 208/2, fila 8.

la contraatac. Ocupînd o poziție favorabilă, luptătorii celor două subunități au acționat prin surprindere și cu elan. Punînd pe fugă inamicul, cele două subunități au reușit să recucerească pichetele Pipiligele și Rîmești¹⁷.

În dimineața zilei de 18 septembrie 1944, inamicul, atacînd în forță, a pătruns pe văile pârâielor Poieni și Murdunului și a râului Someșul Cald. Deși într-o situație grea, plutonul fix regional Someșul Cald a rezistat eroic timp de cîteva zile. În registrul istoric al batalionului se specifică că „lupta a fost pe viață și pe moarte, inamicul nereușind să pătrundă în comuna Someșul Cald”¹⁸. Un exemplu de bărbăție, spirit de sacrificiu și eroism au dovedit în seara zilei de 20 septembrie caporalul Ioan Ursuț și patru tineri din Compania 2 Mănăstireni. Cunoscători la perfecție ai terenului, cei cinci luptători, profitînd de bezna nopții și timpul ploios, s-au apropiat de cora 639 unde se afla un cuib de foc inamic. Cînd unul din soldații maghiari a întreat cine este, caporalul Ioan Ursuț a răspuns în limba maghiară, reușind să se apropie pînă la o distanță favorabilă, de unde a putut arunca grenada asupra inamicului. Prin această acțiune, cuibul de foc inamic a fost redus la tăcere, iar la pierderile acestuia s-au mai adăugat trei morți și mai mulți răniți¹⁹.

Ultimele acțiuni de apărare desfășurate de subunitățile acestui batalion au avut loc la 30 septembrie 1944 și la 4 octombrie 1944. În ziua de 30 septembrie, la orele 16,30, subunități maghiare și germane au atacat pichetele de grăniceri Dîngăul Mare și Pogănuț. La Dîngăul Mare atacul inamic n-a reușit, deoarece grănicerii, sprijiniți de plutonul fix regional Dîngăul Mare, au rezistat eroic și au contraatacat cu vigoare. La Pogănuț însă, inamicul fiind avantajat de o ceață groasă, a reușit să se apropie de pichet și să-l atace prin surprindere din toate părțile. Cu toată intervenția unei grupe din plutonul fix Dăganul, situația n-a putut fi restabilită. În împrejurările grele create s-a remarcat vitejia și sacrificiul de care a dat dovadă șeful pichetului, caporalul Vasile Beznea, care n-a vrut să părăsească pichetul, trăgînd asupra inamicului pînă la ultimul cartuș. Luat prizonier, a fost ucis mișelește, iar pichetul incendiat²⁰.

La 4 octombrie 1944, pe direcția Zărnic-Călățele și-au făcut apariția aproximativ 20 de tancuri germane. Compania 2 fixă regională, cu ajutorul populației din satele apropiate sectorului de apărare, a baricadat comunicația, construind din copaci baricade și obstacole de netrecut. Deși lipsită de mijloace de luptă antitanc, compania a făcut față atacului inamic cu tancuri, folosind procedeele tradiționale²¹.

Între 9 octombrie și 18 octombrie cînd a avut loc dezechiparea luptătorilor și lăsarea lor la vatră, subunitățile Batalionului fix regional „Someș” au dus numai acțiuni ofensive. Astfel, compania 2 Mănăstireni, cu începere de la 11 octombrie, a trecut la atac reușind în trei zile și trei nopți, după o luptă grea pe Dealul Bediciului, să pună stăpînire pe pozițiile inamicului și să elibereze Ardeova, Bediciu, Dreta, Izvorul Crișului și altele. La rîndul

¹⁷ *Idem*, fila 6.

¹⁸ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 208/2, fila 7.

¹⁹ *Idem*, fila 6.

²⁰ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 208/2, fila 7.

²¹ *Idem*, fila 10.

său, Compania 3 Călățele, pornind la atac, a eliberat comunele Zamsîncrai, Aluniș, Bologa, Valea Drăganului, capturînd totodată și un număr de 42 prizonieri²².

Batalionul fix regional „Cluj” a intrat de la început în compunerea Detașamentului general Visarion, constituit, conform ordinului de operații nr. 2 din 24 august 1944, ora 21, al Diviziei 20 infanterie²³, aflîndu-se de la început în primul eșalon al acestuia și pe direcțiile principale de luptă Dealul Feleacului — Turda și Buru, Poiana Aiudului. Conform ordinului amintit, Compania 1 a batalionului a ocupat dispozitiv pe Dealul Feleacului cu efortul la vest de șosea, Compania 2, pe liziera nord Vlaha, avînd misiunea să interzică cu pichetele din sector comunicația Gilău, Lita, Băișoara, iar compania 3 a ocupat dispozitiv la est de Petreștii de Jos și pe boturile dealurilor de la est și vest Valea Mare, cu misiunea să interzică pătrunderea inamicului spre Buru²⁴.

Ofensiva inamicului din Podișul Transilvaniei în 5 septembrie 1944 a lovit în plin subunitățile Batalionului fix regional „Cluj”. Subunitatea cel mai greu încercată a fost compania 2, care apăra comunicația Gilău-Băișoara. În mod deosebit s-au distins luptătorii plutonului de mitraliere Hășdate de sub comanda sergentului T. R. Tăușan. Deși încercuit de inamic, plutonul a rezistat tuturor atacurilor, iar prin focul mitralierelor mînuite cu precizie, plutonul a produs mari pierderi inamicului. Deși copleșiți de superioritatea numerică a inamicului, deși din rîndul luptătorilor căzuseră 7 morți și mai mulți răniți, printre aceștia din urmă aflîndu-se în situație gravă însuși comandantul de pluton, această mîna de mitraliori, păstrînd tradiția mitralio-riilor căpitanului Ignat Grigore de la Mărășești, au spus inamicului un hotărît „Pe aici nu se trece”.

Prin lupta acestui pluton, restul companiei a putut să se replieze pentru a ocupa o altă poziție pe comunicația Săvădisla, Iara, și a întîrziat înaintarea inamicului cîteva ore. În registrul istoric al Batalionului fix regional Cluj, găsim următoarea frază consemnată la fila 25: „În sectorul apărut de acest pluton și de compania 2, au fost ridicați de pe cîmpul de luptă peste 700 de morți și răniți”²⁵.

În cursul zilei inamicul a reușit să pătrundă pînă în Defileul Surduc. Aici se aflau plutoanele fixe regionale formate din locuitorii comunelor Muntele Băișoarei și Iara. Rezistența eroică opusă de aceste plutoane nu a putut opri trupele inamicului dotate în cea mai mare parte cu tancuri, autotunuri și mașini blindate — acest lucru a fost posibil și datorită faptului că nici în compunerea subunităților noastre nu au existat mijloace antitanc. Sesizînd că inamicul făcea încercări să manevreze pe la vest pozițiile apărute de plutonul Băișoarei, comandantul acestui pluton a trecut la contraatac. Deși nu s-a încununat de un succes deplin, totuși contraatacul a surprins pe inamic, plutonul reușind să se mențină pe poziție pînă la căderea serii. La adăpostul

²² Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 208/2, fila 10.

²³ În compunerea detașamentului au intrat următoarele unități: Batalionul 2 din Regimentul 7 grăniceri, Regimentul 8 infanterie (3 batalioane și 1 companie), Batalionul vînători munte, Batalionul 1 pionieri munte, Divizionul 5 tunuri munte, Regimentul 5 tunuri munte.

²⁴ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 210/7, fila 6.

²⁵ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 210/7, fila 25.

întunericului, atît plutonul Băișoara, cît și plutonul Iara au primit ordin să se replieze către Baia de Arieș. Găsind pe poziția ordonată cele două subunități, au cooperat cu batalioanele 5 și 16 vînători munte la zdrobirea ofensivei inamicului din zona Cacova Ierii²⁶.

În aceste zile, plutoanele fixe regionale Sălicea și Ciurila au opus o dîrză rezistență inamicului pe linia pichetelor de grăniceri Sălicea și Ciurila. Aceste plutoane au putut să se replieze numai în urma unui contraatac executat cu compania 3 fixă regională, pentru a organiza apărarea pe comunicația Sălicea, Ciurila, Petrești.

Luptele din 5 septembrie 1944 s-au soldat pentru Batalionul fix regional „Cluj” cu 7 morți, 13 răniți și 450 dispăruți²⁷.

Datorită acestor pierderi, pînă la 10 septembrie batalionul a fost reorganizat pe două companii²⁸ și a ocupat poziția de apărare pe malul de sud al rîului Arieș, între Cornești și Cheia. De pe acest aliniament, în tot cursul lunii septembrie a respins incursiunile inamicului și a executat acțiuni de cercetare, în zona fabricii de ciment din orașul Turda sau în zona cimitirului ortodox al orașului.

Cu începere de la 4 octombrie 1944, subunitățile batalionului au luat parte la luptele duse pentru eliberarea orașului Turda și a părții de nord-vest a Transilvaniei, cooperînd în acest timp cu trupele sovietice. Referindu-se la luptele de la Turda, comandantul Batalionului fix regional „Cluj” consemna în registrul istoric: „Întrucît nici o trupă românească nu se găsea în dispozitiv ca să intre în oraș, am dispus ca o subunitate sub comanda căpitanului Crișan să participe la acest atac care să reprezinte simbolic armata română. Încadrat cu unitățile armatei sovietice, această subunitate a trecut Arieșul, intrînd în oraș pe la ora 17, ocupînd instituții importante”²⁹.

Fără a mai aminti și alte acțiuni ale acestui batalion, care pînă la 25 octombrie și-a adus o meritorie contribuție la eliberarea părții de nord a Transilvaniei, menționăm în încheiere cele consemnate în jurnalul de operații al unității: „Deși a avut de apărut un sector foarte mare... soldații acestui batalion au dat dovadă de mult curaj și mult spirit de abnegație. Deși s-a ajuns de multe ori la luptă la grenadă, nu au dat voie inamicului să cucească o palmă de pămînt. Mai mult încă, datorită unei rezistențe dîrze, trupele române și sovietice au putut înainta cu mai multă ușurință pentru a izgoni trupele inamice din Ardealul de nord. Veșnic în linia înfrîi, veșnic cu ochii de veghe la inamic, de multe ori pe timp de ploaie... și-au făcut datoria cu mult suflet și jertfe, uitînd de gospodăriile și familiile lor”³⁰.

CONSTANTIN UCRAIN

²⁶ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 210/7, fila 27.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Compania 1 cu 2 plutoane de pușcași și 1 pluton de aruncătoare și Compania 2 cu 3 plutoane de pușcași și 1 pluton de aruncătoare de mine.

²⁹ Arh. M. Ap. N., dosarul nr. 210/7, fila 36.

³⁰ Idem, dosarul nr. 208/2, fila 12.